

ND-lezers,

HEBT U SPIJT VAN DE AANKOOP VAN CHINESE PRODUCTEN?

Henk Kooistra, veehouder
Zeer eens met Sam Janse en zijn Chinese zonnepanelen-schaamte. Maar helaas heeft dit duistere land een vinger in elke benutte zonnestraal. Voor mij reden om ze niet aan te schaffen.

Frea Kroese, fotograaf
Ik heb een mobieltje van een Chinees merk. Hij presteert heel goed op de camera. Ik heb geen spijt van mijn aankoop. We zullen intussen op andere manieren dan via boycot moeten laten weten dat we het niet eens zijn met het onderdrukke regime.

Gustaaf Modderman, oud-ambulanceverpleegkundige
Net een IKEA-pannenset gekocht, made in China. Zien er prachtig uit. Kan niet zien of ze onder beroerde omstandigheden zijn gemaakt. Dacht dat IKEA er wel oog op hield. Heb er tot nu toe geen spijt van.

Janny Hekman, vrijwilliger
Productiestromen in de wereld volgen is niet eenvoudig. Ik let op mensenrechten, maar niet alles is herleidbaar. Geen spijt, liever dagelijkse alertheid bij het maken van keuzes.

Kees van Baardewijk, schrijver
Ik geloof dat ik behalve een originele Chinese loempia nog nooit een Chinees product gekocht en genoten heb.

Klaas Jan Hoff, akkerbouwer
Nee, geen spijt. Ook een land met vreemd gedachtegoed, maatschappelijk, economisch, politiek, heeft anderen nodig om ze tot jaloersheid te brengen, en daarin heeft het christelijke Westen echt iets van betekenis.

Peter Mulder, psychiatrisch verpleegkundige
Spijt zal niet veel helpen, een boycot van individuen ook niet. Alleen bredere politieke en diplomatieke actie kan iets veranderen. Je daar actief voor inzetten is een eerste stap.

Suze de Wolff, vrijwilliger
Ik heb geen Chinese spullen, zal ze ook nooit kopen. Van de column van Sam Janse ben ik geschrokken! Deze dictatuur boycotten, maar hoe?

Raymond Meijer, apotheker
Nee. Waar ik mij aan erger, is dat de mens zo sterk is in het selectief wegkijken. Ja, de terreur in China is een schandvlek, maar waarom drinken we nog steeds olie van Saudi-Arabië zonder met de ogen te knippen?

JACK BARENTSEN • hoogleraar praktische theologie aan de Evangelische Theologische Faculteit te Leuven nd.nl/opinie

DE KERK IS VEELZIJDIG EN GEZ

... Ik herken de hartenkreet van Dirk Smits (Nederlands Dagblad 20 juli), die stelt dat de kerk lijdt aan het virus van verdeeldheid. Maar toch knaagt en schuurt dat.

Ik erken dat christenen vaak veel tijd hebben geïnvesteerd in het verduidelijken en aanscherpen van hun geloof, niet alleen tegenover een wereld zonder God, maar ook tegenover andere christenen. Dat ging vaak gepaard met een gevoel van superioriteit: de eigen waarheid was beter. Zo hebben christenen soms elkaar bestreden.

Daar heb ik in de jaren negentig als beginnend gemeentestichter en zendingspredikant ook mijn steentje aan bijgedragen. Daar ben ik niet trots op. Er sprak een groot verlangen uit om Gods waarheid te doorgronden, maar ook argeloze hoogmoed dat ik met mijn traditie die waarheid zilverder dan alle andere christenen zou kunnen begrijpen. Ik leer nu om bescheidener, nederiger, opener, mijn opvattingen en ervaring te koesteren in een toenemend pluralistische wereld.

Toch ga ik niet mee in de stelling dat de kerk ernstig ziek is met het virus van verdeeldheid. Die stelling knaagt, want dan vraag ik me af: welke eenheid willen we dan? De eenheid van de paus of patriarch: alles onder één dak, één leer, één doop, één instituut? Maar zijn deze kerken zelf niet ongelooflijk divers, zelfs als er telkens hetzelfde naambordje boven hangt?

Of willen we de eenheid van de bedrijfsweld, van een Apple of Google of andere multinational die met een duidelijke visie alle neuzen dezelfde kant op krijgt? Maar opereren dergelijke bedrijven niet in een enorm diverse wereld met een ongelooflijk breed aanbod? En is er bij die bedrijven wel ruimte om echt anders te zijn? Of willen we de eenheid van bepaalde politici die een heldere visie van

eenheid voor hun land hebben, waarbij degenen die zich niet in die eenheid willen voegen als dissidenten of vijanden worden gebrandmerkt? Dergelijke visioenen van 'eenheid' geven mij kromme tenen: omwille van eenheid wordt alles wat anders is, genegeerd, ontkend of onderdrukt. Soms ook in de kerk.

wonderbaarlijk Smits' stelling schuurt ook met mijn eigen observaties. Ik zie geen doodzieke kerk. Integendeel, de kerk is divers en gezond. Er zijn grote kerken en kleine gemeenschappen. Er zijn sacramentele en liturgische kerken, en laagdrempelige en informele groepen. Er zijn oude kerken die wellicht niet lang meer te leven hebben, en piepjonge initiatieven die misschien nog wel kerk kunnen worden. Er zijn kerken die uitmunten in charismatische uitingen, en kerken die

Nieuwsgierig zijn naar gelovigen die God anders beleven.

het vooral in diaconale presentie zoeken. Er zijn blanke, gekleurde, multi-etnische en internationale kerken. Deze diversiteit getuigt van het wonderbaarlijke, door de Geest gedreven vermogen om vormen van geloof te vinden die voor velen aansprekend zijn in de tijd en plaats waar ze leven.

oecumene

Ik zie een oecumene van de stad. Kerken van allerlei soorten en maten die samen kerk zijn in hun stad. Soms samen als één grote familie in bepaalde vieringen of diaconale activiteiten, maar veel vaker ieder actief binnen en met de eigen kring. Omdat

Er zijn blanke, gekleurde, multi-etnische en internationale kerken...

het eenvoudig niet in je agenda te proppen is om telkens met tien andere kerken samen iets gedaan te krijgen. En toch steeds weer biddend en zoekend met alle kerken van de stad voor Gods zegen over de stad. Dit is het soort eenheid waarin we juist nieuwsgierig zijn naar gelovigen die God anders beleven of zijn stem

anders horen dan wijzelf. Een eenheid waarin we tevreden zijn met wat we in ons eigen kleine stukje van de stad kunnen doen, in de wetenschap dat God veel andere kinderen in dezelfde stad heeft, die het net weer even anders doen. Een eenheid, dus, omdat we de diversiteit die God ons gegeven heeft, niet slechts res-

KOERT JANSEN • directeur van oecumenische vereniging De Nieuwe Beurskoers nd.nl/opinie BEELD ANP / ROBIN UTRECHT

GEEN DUURZAME BOER ZONDE

... Het tumult rondom de landbouwsector neemt weer toe. Het is tijd om ook de belegger in de discussie te betrekken. Wij dus, al is het maar via ons pensioen.

In de hoog oplopende discussie wordt naar elkaar gewezen. De overheid managet op microniveau en legt maatschappelijke problemen te veel op het bordje van de boer. De supermarkt knijpt de boeren uit. De boer pleegt roofofbouw op grond en dieren. En de burger betaalt geen cent te veel bij de kassa.

Het landbouwdossier lijkt een wespennest, en ik voel daarom ook enige huiver me erin te mengen. De steek die iedere aspirant-deelnemer aan het debat kan verwachten, is: 'Het is veel ingewikkelder dan jij zegt.' Daarmee wordt jouw punt gesmoord met het 'het-is-een-complex-van-factoren'-argument. Bovendien word je daarmee al snel in de hoek van een belangengroep weggezet.

Ze zijn met elkaar mede-eigenaar van grote schakels in de voedselketen, zoals Albert Heijn en Unilever.

Toch is het onvermijdelijk om vanuit je eigen rol, je eigen plek, de situatie te overzien en je een oordeel te vormen. Dat is wat bijvoorbeeld voormalig veearts Nico Hoogland deed (Nederlands Dagblad 22 juli). Kijk ook eens naar jezelf, was kort gezegd zijn

oproep aan de (melk)veehouders die Carola Schouten wilden aanklagen wegens dierenmishandeling. Het was interessant geweest als hij op dezelfde manier ook zijn eigen beroepsgroep had aangesproken. Ik pak die handschoenen op om het over een

groep te hebben die tot nu toe buiten beeld is gebleven: de belegger. U en ik dus. Belegt u niet, maar hebt u wel een pensioen? Dan kunt u gerust verder lezen. Wat is onze rol als beleggers in dit verhaal? Nou, wij zijn met elkaar mede-eigenaar van grote

OND

INGEZONDEN JOOP DE VRIES, ASSEN
nd.nl/opinie

Trix Terwindt

Trix Terwindt, genoemd in het artikel over twee stewardessen in de oorlog (*Nederlands Dagblad* 29 juli), ging na de capitulatie van mei 1940 voor een missie naar Zwitserland om een cadet van de Militaire Academie te begeleiden. In Zwitserland werd ze vervolgens opgepakt en in een tuchthuis opgesloten. Daaruit werd ze later ontslagen en vertrok ze richting Engeland. Ze maakte er kennis met koningin Wilhelmina.

Direct na de capitulatie sloot ze zich aan bij het verzet. In Engeland ging ze hiermee verder. Ze kwam in dienst van de Britse S.O.E., een inlichtingenorganisatie die agenten uitzond naar onder andere Nederland. In februari 1943 werd haar door captain Neave van de S.O.E. uitgeleide gedaan en werd ze vervolgens met een Halifax-bomber bij Kallenkote, in de buurt van Steenwijk, gedropt op een lijn op te zetten om geallieerde piloten terug naar Engeland te brengen.

Helaas was er verraad in het spel. Het 'comité van ontvangst' waren geen mensen van het verzet, maar verraders en Duitse SD. Ze werd naar het Oranjehotel afgevoerd en werd vervolgens verhoord door majoor Hermann Giskes van de Abwehr en Josef Schreieder van de SD. En hier begon het beruchte Englandspiel, een radio-verbinding van de Duitsers met de S.O.E. in Engeland, waarbij de Duitsers gebruikmaakten van codes van Nederlandse geheim agenten.

Nadat dit spel enige jaren had gelopen en doodliep, belandde Terwindt, via het seminarie in Haaren, in Ravensbrück en vervolgens in Mauthausen, waar zij na afloop van de oorlog bevrijd werd en via via weer in Nederland terugkeerde.

In uw reportage miste ik deze bijzondere en heldhaftige episode, vandaar dat ik het de moeite waard achtte dat deze nog zou worden opgenomen. <

Verhaalsuggestie?

ndmeedenken.nl

pecteren, maar juist bewonderen, inzetten en vieren.

Ik zie dus een kerk die gezond is, juist in haar diversiteit. Is Christus niet actief in gelovigen van heel verschillende kerken? Christenen zijn soms te veel bezig geweest met grenzen trekken, om vervolgens iedereen de maat te nemen. Laat Christus ons de

weg wijzen met zijn vele voorbeelden waar Hij sociale en religieuze grenzen doorbreekt om buitenbeentjes, vreemdelingen, migranten en verschoppelingen een plekje in zijn hart en in zijn gemeenschap te geven. Dus lang leve de diversiteit. Lange leve deze diverse en vooral gezonde stadskerk. <

COLUMN

George Harinck is hoogleraar geschiedenis aan de Vrije Universiteit en de Theologische Universiteit Kampen. Hij schrijft elke eerste zaterdag van de maand een column.

GEORGE HARINCK nd.nl/columns

CORONA EN CHOLERA

In 1866 werd Nederland getroffen door een cholera-epidemie. Er was toen ook al zoiets als een cholera-dashboard. Het gereformeerde weekblad *De Bazuin* meldde op 12 oktober 1866: 'Door de cholera zijn over de week van 23 tot 29 september 1866 in ons land aangetast 313, overleden 239 personen. Sedert het begin der ziekte aangetast 30.111 overleden 18.543.' Nederland telde toen 3,5 miljoen inwoners, meer dan een half procent overleed dus. Het zijn cijfers waar de huidige pandemie in ons land niet aan kan tippen. Wat deden de kerken tijdens die epidemie? Ze hielden hun wekelijkse kerkdiensten. Daaraan tornen was niet aan de orde. De vraag was veel meer of men dan helemaal geen extra maatregelen nemen moest. Hygiëne en gezond eten alleen waren niet voldoende. Kon de kermis gewoon doorgaan, moest men het bezoeken van choleraalijders ongestoord laten plaatsvinden? Men werd het er niet over eens.

wat is effectief?

Het eigenlijke probleem was dat men niet goed wist welke maatregel effectief zou kunnen zijn. Moest men teer branden om de lucht te zuiveren, zoals in *Uitgeest?* Ontlasting desinfecteren met chloorkalk, zoals een arts in Den Bosch aanraadt? De inspecteurs voor het geneeskundig staats-toezicht gaven adviezen aan de minister van Binnenlandse Zaken, en verder bemoeide iedereen zich ermee, net als vandaag. Er verschenen anonieme aanplakbiljetten: als je dit en dat maar doet of nalaat, 'kunt gij lachen om de cholera'. Er werd ook een soort mondkapjesdiscussie gevoerd: moest een maatregel ingevoerd worden die medisch gezien niet sluitend beargumenteerd kon worden?

Maar wat in elk geval kon, was bidden. De regering verzocht daarom in juni de kerken een landelijke biddag uit te schrijven. De hervormde synodale commissie was beledigd door deze bemoeizucht, ook omdat het nu leek of de kerk zelf niet

Maar wat in elk geval kon, was bidden.

op dit idee had kunnen komen. Tandenknaarsend werd voor 22 juli een biddag uitgeschreven. De afgescheidenen konden er geen organiseren, omdat de synode niet bijeen was en een ander orgaan voor landelijke actie ontbrak. In Scheveningen besloot de Hervormde Gemeente zaterdagavond 14 juli een kerkdienst te beleggen tijdens het jaarlijkse vissersfeest, om de bevolking in choleraatijd ingetogen te houden. Als de Scheveninger ter kerke ging, was hij niet in het café. De kerk was provool en het was er benauwd. Prompt kregen twee personen in die bedorven atmosfeer aanvallen van cholera. De besmettingsgraad was hoog en in korte tijd overleden tientallen Scheveningers. Deze lokale uitbraak en de landelijke bededag leidden tot een discussie over het beleggen van kerkdiensten. De Scheveningse kerk werd in de pers bekritiseerd om in tijden van cholera zo veel mensen bijeen te brengen. En moest er wel een speciale, veel volk trekkende biddag worden belegd?

ergernis

Kwamen deze opmerkingen alleen voort uit zorg om de volksgezondheid of ook uit ergernis over rechtzinnig christendom? Zo werd verontwaardigd bericht dat er in Scheveningen godsdienstig verzet was tegen het teerbranden: de cholera was Gods straf waaronder men moest buigen. De overheid greep in en brak dit verzet tegen het teerbranden. In katholieke kring werd de vraag van moderne protestanten naar het beleggen van kerkdiensten afgewezen als ongelouf: de wetenschap kon nauwelijks iets zeggen over cholera, maar intussen ging God aan de kant. De protestanten moesten gewoon hun kerkgebouwen beter ventileren, schreef de katholieke krant *De Tijd*. Fijntjes wees de krant erop dat een openluchtkerkdienst niet mogelijk was: processies waren verboden en dus ook deze godsdienstige uiting in het publieke domein. Hoe kon men trouwens bewijzen dat die twee choleraalijders de ziekte in de Scheveningse kerk hadden opgelopen, vroeg *De Tijd*. Cholera kon je overal krijgen. In modern-protestantse kring was men echter wel gevoelig voor het hygiënische argument. De godsdienst was toch niet afhankelijk van de kerkgang? Het was het begin van een discussie, die luwde toen de cholera afnam. Van het afgelasten van kerkdiensten werd niet vernomen.

R GOEDE BELONING

schakels in de voedselketen. Check het maar eens in uw (pensioen) beleggingsportefeuille. U en ik zijn eigenaar van Ahold Delhaize ('Albert Heijn'), van Unilever, van JDE Peet's ('Douwe Egberts') en Heineken. Bedrijven die direct of indirect producten inkopen van honderdduizenden boeren (ik reken de koffie- en cacao-boeren ook even mee). En daarmee een enorme invloed hebben op hun inkomsten.

Begrijp me niet verkeerd, 'onze' bedrijven zijn actief bezig met duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Maar daaraan zit wel een grens: 'want het moet wel uit kunnen'. En dan zijn we weer terug bij onszelf. Want wie bepaalt waar die grens ligt, wanneer iets uit kan? Dat zijn wij, de aandeelhouders. En wij leggen die lat héél hoog. Wij zijn mateloos als het om rendement gaat. 'Nou nou, dat valt toch wel mee?', sputtert u nu tegen. Nee, dat valt niet mee.

De professionals die wij inhuren om ons geld op de beurs te beleggen, zoeken voor ons naar het hoogst mogelijke rendement bij een zo laag mogelijk risico. Ja, ook in de categorie maatschappelijk verantwoord beleggen. Want de ogen van onze vermogensbeheerders zijn 24/7 op de benchmark gericht. Dat is de meetlat waarmee het behaalde rendement kan worden afgezet tegen het rendement dat in de markt wordt gerealiseerd bij een vergelijkbaar beleggingsprofiel.

het ergste

Het ergste wat een vermogensbeheerder kan overkomen, is dat hij aan u moet uitleggen waarom het behaalde rendement lager was dan de benchmark. Verantwoording afleggen over een negatief rendement van 3 procent is geen enkel probleem. Zolang de markt maar op zeg minus 4 procent zat. Maar o wee als de benchmark min 2,5 procent

'deed'. Dus wat doe je met een bedrijf dat minder winst maakt dan zijn branchegenoten? Juist. Boeren kunnen niet verduurzamen zonder dat ze daar goed voor beloond worden. Het is inmiddels een geveugelde uitspraak in de sector: de boer kan niet groen doen als hij rood staat. Als belegger mogen we ons best aangesproken voelen en ons vragen of het een onsje minder kan. Het rendement op Ahold's eigen vermogen ligt boven de 10 procent op jaarbasis. Zouden we 7 procent wellicht ook genoeg vinden? Stel dat we Ahold Delhaize van de beurs halen en het mandaat geven om het inkomen van Nederlands kringloopboeren te optimaliseren. (Ahold-dochter Bol.com maakt reclame met de leus 'de winkel van ons allemaal', dus waarom niet?) Ja ja, ik weet het, veel te simpel. Maar laten we in ieder geval als (christelijke) beleggers eens op zoek gaan naar een andere benchmark. <